

REMISSYTTRANDE

Datum
2017-09-13

Dnr
3628-2017-8.1
Aktbilaga

2

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Enheten för fastighetsrätt och associationsrätt
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet Ny lag om företagshemligheter (SOU 2017:45) *(Departementets diarienummer Ju2017/05104/L1)*

Justitiekanslerns genomgång av förslagen har framför allt varit inriktad på de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor som aktualiseras.

Justitiekanslern vill framhålla att de synpunkter som Yttrandefrihetskommittén framförde i sitt yttrande över betänkandet Förstärkt skydd för företagshemligheter (SOU 2008:63) och som Justitiekanslern anslöt sig till i sitt yttrande över betänkandet (se bilaga) alljämt är aktuella. Anskaffande, utnyttjande eller röjande av företagshemligheter kan falla in under tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens materiella tillämpningsområde (jfr SOU 2008:63 s. 82 och 100). Den föreslagna lagens bestämmelser kan därför komma i konflikt med tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens regler om bl.a. anskaffar- och meddelarfrihet.

I det ovannämnda betänkandet föreslog utredningen att lagtexten skulle innehålla en uttrycklig erinran om att lagens bestämmelser inte skulle tillämpas i den mån det skulle strida mot bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Denna erinran var tänkt som en påminnelse till den som skulle tillämpa lagen att överväga om det påstådda angreppet var sådant att det föll inom det grundlagsskyddade området (s. 100). Någon motsvarande bestämmelse har inte tagits in i den föreslagna nya lagen om företagshemligheter.

Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens regler om bl.a. anskaffarfrihet, meddelarfrihet, förbud mot censur och andra hindrande åtgärder kommer även i fortsättningen att ha företräde vid en konflikt med bestämmelserna om straff, skadestånd, vite m.m. Och detta blir fallet oavsett om det införs en uttrycklig erinran om det i den nya lagen. Enligt Justitiekanslern bör det ändå övervägas om inte en påminnelse om att tryck- och yttrandefriheten i vissa fall inskränker lagens tillämpningsområde kan vara lämplig även i den nya lagen. Frågan bör i vart fall uppmärksammas i den fortsatta beredningen.

I övrigt har Justitiekanslern inte några synpunkter på förslagen i promemorian.

Ärendet har föredragits av Elena Landberg.

Anna Skarhed

Bilaga: Yttrandefrihetskommitténs yttrande över betänkandet Förstärkt skydd för företagshemligheter (SOU 2008:63)

REMISSVAR

Datum
2008-10-10

Dnr
4621-08-80

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Enheten för fastighetsrätt och
associationsrätt
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet Förstärkt skydd för företagshemligheter (SOU 2008:63) (Departementets dnr Ju2008/5168/L1)

I egenskap av ordförande för Yttrandefrihetskommittén har jag på dess vägnar undertecknat och deltagit i utformandet av det remissvar som kommittén avgav den 19 september 2008. Med hänsyn till de intressen som Justitiekanslern främst har att beakta anser jag mig kunna hänvisa till de påpekanden som Yttrandefrihetskommittén har gjort.

Göran Lambertz

Daniel Kjellgren

2008-09-19

42

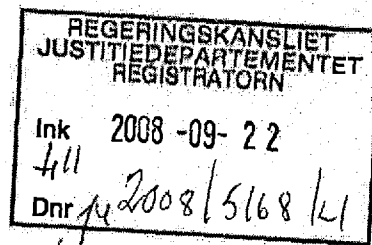
Yttrandefrihetskommittén

Ju 2003:04

Ordförande: Justitiekanslern Göran Lambertz

Sekreterare: Hovrättsrådet Katarina Rikte

Justitiedepartementet

f. 2 kap.

**Remissyttrande över betänkandet Förstärkt skydd för företagshemligheter
(SOU 2008:63)**

Inledning

Lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter (FHL) innehåller, i den av Utredningen om skyddet för företagshemligheter föreslagna lydelsen, bl.a. regler om straff och skadeståndsskyldighet för den som olovligen bereder sig tillgång till en företagshemlighet och för den som olovligen röjer en näringsidkares företagshemlighet som han eller hon fått del av med anledning av deltagande i näringsidkarens verksamhet. Den föreslagna lydelsen av lagen innehåller också regler om bevisundersökning.

Som utredningen angett kan konflikter uppkomma mellan reglerna i FHL och det detaljerade skydd för yttrandefriheten i vissa medier som finns i de båda grundlagarna tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). FHL:s regler om att bereda sig tillgång till respektive röja en företagshemlighet kan komma i konflikt med TF:s och YGL:s regler om anskaffarfrihet och meddelarfrihet och FHL:s regler om bevisundersökning kan komma i konflikt med grundlagarnas bestämmelser om rätten till anonymitet. I den mån konflikt uppkommer mellan FHL å ena sidan och TF eller YGL å den andra tar TF:s eller YGL:s regler över eftersom de är grundlagsregler och därmed, enligt principen om lex superior, överordnade vanlig lag.

Av 2 § första och andra stycket FHL framgår visserligen att lagen endast gäller obehöriga angrepp på företagshemligheter och att det inte anses som ett obehörigt angrepp att någon anskaffar, utnyttjar eller röjer en

företagshemlighet hos en näringsidkare för att offentliggöra eller inför en myndighet eller annat behörigt organ avslöja något som skäligen kan misstänkas utgöra brott, på vilket fängelse kan följa, eller som kan anses utgöra annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. Som utredningen har angett (s. 100) är meddelar- och anskaffarfriheten enligt TF och YGL emellertid inte begränsad till att gälla för avslöjande av något som skäligen kan misstänkas utgöra brott på vilket fängelse kan följa eller som kan anses utgöra ett annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. 2 § FHL innebär därför inte att risken för konflikter med TF och YGL undanröjs.

Vid tillämpning av FHL är det alltså nödvändigt att klarlägga om grundlagsskyddet enligt TF eller YGL är tillämpligt. Om så är fallet får regler i FHL som strider mot grundlagsreglerna inte tillämpas.

En översikt över skyddet för yttrandefriheten finns på s. 74 – 82 i det remitterade betänkandet. Grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefriheten enligt TF och YGL kan i detta sammanhang sammanfattas enligt följande.

TF och YGL ger ett detaljerat skydd på grundlagsnivå för yttrandefriheten i vissa medier. Skyddet gäller mot ingripanden från det allmänna, t.ex. i form av straff för brott, och är alltså inte tillämpligt i förhållandet mellan enskilda. Som utredningen anför (s. 82) har privatanställda alltså inte någon meddelarfrihet eller anskaffarfrihet i förhållande till sin arbetsgivare men de är skyddade mot ingrepp från det allmänna för anskaffande eller meddelande av uppgifter i publiceringssyfte. TF skyddar friheten att yttra sig i tryckt skrift och skrift som har mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande. YGL skyddar friheten att yttra sig genom ljudradio, television och vissa liknande överföringar, t.ex. från vissa databaser, samt genom filmer, videogram, ljudupptagningar och andra s.k. tekniska upptagningar. Den s.k. bilageregeln i 1 kap. 7 § andra stycket TF innebär att TF:s regler också under vissa förutsättningar gäller för publicering av en skrifts innehåll i ett sådant radioprogram eller en sådan teknisk upptagning som avses i YGL. YGL tillkom efter förebild av TF och bygger på samma grundläggande principer. Dessa är etableringsfrihet, förbud mot censur och hindrande åtgärder, ensamansvar med meddelarskydd, särskild brottskatalog och särskild rättegångsordning.

I 1 kap. 3 § TF och 1 kap. 4 § YGL föreskrivs att ingripanden på grund av missbruk av tryck- eller yttrandefriheten inte får göras i annan ordning eller i annat fall än de som anges i TF och YGL. Denna princip kallas *exklusivitetsprincipen* och är grundvalen för TF:s och YGL:s ställning som exklusiv straff- och processlag i fråga om missbruk av tryck- och yttrandefriheten. Principen innebär att ingripanden på grund av missbruk av tryck- eller yttrandefriheten inte får göras på annat sätt eller

i andra fall än de som TF och YGL anger. Ansvar för brott begånget genom ett yttrande i ett grundlagsskyddat medium får alltså ådömas endast i de fall som anges i den s.k. brottskatalogen i TF och YGL. Förutom straffrättsliga ingripanden anses exklusivitetsprincipen förbjuda även sådana sanktioner som uppsägning, avskedande och disciplinära åtgärder samt skadeståndsskyldighet som inte grundas på tryck- eller yttrandefrihetsbrott eller på arbetsrättsliga avtal om brott mot tystnadsplikt i förhållandet mellan enskilda eller på liknande åtaganden.

För att TF eller YGL ska vara tillämplig måste vissa formella, materiella och territoriella krav vara uppfyllda. De formella kraven avser den använda kommunikationstekniken och spridningen till allmänheten. De materiella kraven tar sikte på om innehållet i yttrandet kan anses ha med yttrandefriheten att göra eller inte. Bedrägeri och liknande anses t.ex. inte falla in under grundlagsskyddet. De territoriella kraven avser anknytningen till Sverige.

En närmare redogörelse för förutsättningarna för TF:s och YGL:s tillämplighet finns i Tryck- och yttrandefrihetsberedningens debattbetänkande SOU 2006:96 del 1 s. 54 f. med där gjorda hänvisningar. Betänkandet innehåller också på s. 46 f. en närmare redogörelse för de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna.

Som framgått ovan är det främst principen om ensamansvar med meddelarskydd som aktualiseras vid tillämpning av FHL och då särskilt meddelarskyddet. Detta består av meddelar- och anskaffarfrihet, rätten till anonymitet och efterforskningsförbud.

Principen om *ensamansvar* innebär att endast en av de oftast många personer som medverkat vid tillkomsten av en framställning med grundlagsskydd enligt TF eller YGL kan hållas straff- och skadeståndsrättsligt ansvarig för innehållet i framställningen och att det i dessa grundlagar anges vem denna person är. Vanliga straffrättsliga regler om ansvar för medverkan tillämpas alltså inte. Ansvaret åvilar i första hand den som kan sägas stå närmast brottet (t.ex. för en tryckt periodisk skrift utgivaren). Om det inte kan utkrävas av denne åvilar ansvaret den som står närmast honom i ansvarskedjan (för en tryckt periodisk skrift ägaren).

Med *meddelarfrihet* avses envars rätt att straffritt lämna uppgifter i vilket ämne som helst för offentliggörande i ett grundlagsskyddat medium och med *anskaffarfrihet* avses envars rätt att straffritt anskaffa uppgifter i sådant syfte (1 kap. 1 § tredje och fjärde stycket TF och 1 kap. 2 § YGL). Meddelar- och anskaffarfriheten är emellertid inte oinskränkt. De undantagsfall då en person som lämnar uppgifter för offentliggörande kan fällas till ansvar för detta och de undantagsfall då andra medverkande till en grundlagsskyddad framställning kan fällas till ansvar för sin

medverkan anges i 7 kap. 3 § TF och 5 kap. 3 § YGL. Det gäller gärningar som utgör vissa grövre brott mot rikets säkerhet, uppsåtligt oriktigt utlämnande av hemliga handlingar och tillhandahållande av sådana handlingar i strid med en myndighets förbehåll vid deras utlämnande samt uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som anges i 16 kap. 1 § sekretesslagen. Dessa gärningar är inte tryck- eller yttrandefrihetsbrott utan brott enligt brottsbalken eller annan vanlig lag.

Även de undantagsfall då den som anskaffar uppgifter eller underrättelse för offentliggörande kan fällas till ansvar för detta anges i 7 kap. 3 § TF och 5 kap. 3 § YGL. Det gäller vissa grövre brott mot rikets säkerhet. Enligt 1 kap. 9 § 5 TF och 1 kap. 12 § första stycket YGL är emellertid vanlig lag tillämplig på det sätt på vilket en uppgift eller en underrättelse har anskaffats. En anskaffare har alltså inte rätt att straffritt t.ex. göra inbrott för att anskaffa en uppgift. Om enbart själva informationsanskaffandet omfattas av en straffbestämmelse i vanlig lag är anskaffaren dock skyddad mot straffansvar i alla fall utom då anskaffandehandlingen utgjorde ett sådant grövre brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § TF och 5 kap. 3 § YGL.

Reglerna om rätt till *anonymitet* och *efterforskningsförbudet* är utformade på samma sätt i TF och YGL. De innebär i huvudsak följande. En författare eller annan upphovsman, den som lämnar en uppgift eller ett bidrag för offentliggörande, utgivare till en icke periodisk skrift och den som har framträtt i en framställning som skyddas av YGL har rätt att vara anonym (3 kap. 1 och 2 §§ TF och 2 kap. 1 och 2 §§ YGL). Och de som tar del i tillkomsten, utgivningen eller spridningen av en framställning som har införts i eller varit avsedd att införas i ett medium som skyddas av TF eller YGL har tystnadsplikt beträffande sådana personers identitet (3 kap. 3 § TF och 2 kap. 3 § YGL). Efterforskningsförbudet innebär att myndigheter och andra allmänna organ inte får forska efter den anonyme författaren/upphovsmannen eller vem som har utgett eller avsett att utge en framställning i tryckt skrift, vem som har lämnat en uppgift för publicering eller vem som har tillhandahållit en framställning för publicering (3 kap. 4 § TF och 2 kap. 4 § YGL) i vidare mån än som erfordras för åtal eller annat ingripande mot honom som inte står i strid med TF eller YGL.

Reglerna om skadestånd på grund av innehållet i ett grundlagsskyddat medium finns i 11 kap. TF och 8 kap. YGL. Skadestånd får inte dömas ut på grund av innehållet i en grundlagsskyddad framställning i andra fall än när framställningen innefattar ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Den som enligt TF eller YGL bär det straffrättsliga ansvaret ansvarar också för skadestånd. Ägare till periodiska skrifter och förläggare av andra tryckta skrifter svarar emellertid enligt TF solidariskt med utgivare respektive författare m.fl. för skadestånd. På samma sätt ansvarar för skadestånd enligt YGL den som bedriver programverksamheten och den som har låtit framställa en film eller ljudupptagning solidariskt med den

som bär det straffrättsliga ansvaret. I fråga om skadestånd för sådana brott av meddelare eller anskaffare som kan bestraffas enligt 7 kap. 3 § TF respektive 5 kap. 3 § YGL gäller vad som föreskrivs i lag (11 kap. 1 § tredje stycket TF respektive 8 kap. 1 § andra stycket YGL).

Av vad som har anförts ovan framgår att det för att frågan om konflikt med TF eller YGL ska aktualiseras vid tillämpning av FHL krävs att det är fråga om ett ingripande från det allmänna, att det aktuella yttrandet har framförts eller avses framföras i ett sådant medium som omfattas av grundlagsskyddet, att kravet på spridning till allmänheten eller avsikt att sprida yttrandet till allmänheten är uppfyllt, att yttrandets innehåll är sådant att det faller in under grundlagarnas materiella tillämpningsområde och att anknytningen till Sverige är tillräcklig. För att anskaffar- eller meddelarfrihet ska föreligga krävs också att publiceringsavsikt har förelegat samt, i fråga om meddelarfrihet, att uppgiften har lämnats till en sådan mottagare som nämns i 1 kap. 1 § tredje stycket TF respektive 1 kap. 2 § YGL. Meddelarfriheten gäller oberoende av om publicering har skett eller inte. Publiceringssyfte torde tolkas vidsträckt så att det inte endast avser ett syfte att genast få meddelandet publicerat utan även ett syfte att ge bakgrundsinformation inför publicering eller tips på ämnen som kan bli föremål för publicering (se Hans-Gunnar Axberger "Tryckfrihetens gränser" s. 309 f.). Det bör också noteras att ett påstående från en meddelare om att han trodde att meddelarfrihet förelåg bör godtas om det inte framstår som obefogat (a.a. s. 312).

Frågan huruvida anskaffande eller röjande av företagshemligheter kan anses falla in under TF:s eller YGL:s materiella tillämpningsområde kan vara svår att avgöra. Som anges i det remitterade betänkandet (s. 80) är det i vissa fall oklart var gränserna för TF:s och YGL:s materiella tillämpningsområde går. Hans-Gunnar Axberger anger i "Tryckfrihetens gränser" (s. 53) att endast förmögenhetsbrott med ett utpräglat ekonomiskt syfte bör undantas från grundlagarnas tillämpningsområde. Axberger anger också att publicerade meddelanden som faller utanför TF:s exklusiva tillämpningsområde inte heller omfattas av meddelarfriheten och att det synes saknas skäl att behandla motsvarande typ av meddelanden på annat sätt om de inte publiceras (a.a. s. 316).

Enligt Yttrandefrihetskommitténs bedömning faller lämnandet av en uppgift om en företagshemlighet normalt in under grundlagarnas tillämpningsområde. Det gäller t.ex. när uppgiftslämnaren informerar en tidning i publiceringssyfte. Likaså omfattas anskaffandet av en uppgift om en företagshemlighet många gånger av grundlagarna. I inget av dessa fall kan uppgiftslämnaren straffas enligt FHL:s regler. Straff kan inte utdömas även om personen har ingått ett avtal med företaget om att inte informera medierna (se s. 82 f. i betänkandet).

Förslaget till lag om ändring i lagen om skydd för företagshemligheter

1 §

Tillägget av det nya tredje stycket innebär att det av lagen uttryckligen framgår att information om ett förhållande som utgör brott eller annat allvarligt missförhållande aldrig är en företagshemlighet i lagens mening. Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot ändringen.

2 §

Det nya fjärde stycket innebär att det i lagen införs en uttrycklig erinran om att lagens bestämmelser inte tillämpas i den mån det skulle strida mot bestämmelserna i TF eller YGL. Som har angetts ovan innebär den nuvarande lydelsen av 2 § inte att risken för konflikter med TF och YGL undanröjs eftersom meddelar- och anskaffarfriheten enligt dessa grundlagar inte är begränsad till de fall som enligt regeln inte anses som ett obehörigt angrepp på företagshemligheter. Tillämpning av FHL kan också aktualisera konflikter med andra tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principer än meddelar- och anskaffarfriheten. Vid tillämpning av FHL är det alltså, som redan har angetts, nödvändigt att klarlägga om grundlagsskyddet enligt TF eller YGL är tillämpligt. Yttrandefrihetskommittén tillstyrker införandet av en erinran om detta genom det nya fjärde stycket. Det kan noteras att regeln har motsvarigheter exempelvis i 1 kap. 3 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och i 14 § lagen (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument.

3 §

Ändringen innebär att det införs ett minimistraff i straffskalan för det grova brottet. Yttrandefrihetskommittén har från sina utgångspunkter ingen erinran mot förslaget.

3 a §

Bestämmelsen är ny och föreskriver straffansvar även för olovligt röjande och olovligt utnyttjande av företagshemligheter som gärningsmannen har lovligen tillgång till på grund av anställning, uppdrag eller liknande.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot bestämmelsen men vill framhålla att även tillämpning av denna regel kan komma i konflikt med reglerna om meddelarfrihet i TF och YGL. Så är fallet exempelvis om en anställd lämnar en uppgift om företagshemligheten till en tidning i publiceringssyfte.

4 §

Förslaget innebär att straffansvaret för olovlig befattning med företagshemlighet utvidgas till att omfatta även den som anskaffar en företagshemlighet med vetskap om att den som tillhandahåller hemligheten röjer den eller att någon före honom har röjt den i strid med den nya regeln i 3 a § om lovlig tillgång.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot bestämmelsen men vill fästa uppmärksamheten på att tillämpningen även här kan komma i konflikt med reglerna om anskaffarfrihet i TF och YGL. Det torde gälla i de flesta fall när uppgiften om en företagshemlighet har anskaffats för offentliggörande, t.ex. när en journalist har bett att få uppgifterna från en anställd i företaget.

5 §

Ändringen innebär att skadeståndsansvaret utvidgas till att omfatta dels brott enligt den nya straffbestämmelsen i 3 a § om lovlig tillgång, dels oaktsamt röjande eller utnyttjande av en företagshemlighet som gärningsmannen har fått lovlig tillgång till.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot förslaget men vill även här poängtera att konflikter med reglerna om meddelarfrihet och skadestånd i TF och YGL kan uppkomma.

6 §

Paragrafen föreslås ändrad endast på så sätt att orden "i näringsverksamhet" har förts in i syfte att förtydliga vad som redan gäller.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot förslaget.

8 §

Det föreslagna tillägget sist i första stycket innebär bl.a. att skadestånd kan inträda för den som röjer en företagshemlighet vilken, enligt vad han inser eller bör inse, har röjts i strid med ett förordnande eller ett förbehåll som har meddelats med stöd av sekretesslagen. Tillägget av "i näringsverksamhet" syftar till att förtydliga vad som redan gäller.

Det föreslagna nya andra stycket innebär bl.a. att skadeståndsskyldighet kan uppkomma för den som utan giltigt skäl röjer en företagshemlighet som han i egenskap av part har fått del av genom beslut av en domstol.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot förslagen men vill påpeka att konflikt med reglerna om meddelarfrihet och skadestånd i TF och YGL kan uppstå. Sålunda kan konflikt uppkomma när en anställd

berättar om hemligheten i publiceringssyfte för t.ex. en journalist på en tidning.

11 §

Bestämmelsen föreslås ändrad endast på så sätt att det införs en möjlighet att föra talan om vitesförbud även i samband med åtal för brott som avses i den förslagna nya 3 a § om lovlig tillgång.

Vitesförbud innebär att den som har angripit en företagshemlighet enligt FHL förbjuds vid vite att utnyttja eller röja den.

Yttrandefrihetskommittén har ingen invändning mot förslaget. Det förtjänar dock att framhållas att ett vitesförbud kan komma i konflikt med TF:s och YGL:s regler om meddelar- och anskaffarfrihet samt förbudet mot censur och andra hindrande åtgärder.

14 §

Förslaget innebär att paragrafen ändras endast på så sätt att talan om överlämnande eller förstörelse eller ändring av en handling eller ett föremål som innefattar en företagshemlighet till förebyggande av missbruk kan föras även i samband med åtal för brott som avses i den förslagna nya 3 a § om lovlig tillgång.

Yttrandefrihetskommittén har ingen erinran mot förslaget.

Av paragrafens tredje stycke framgår att något förordnande om överlämnande eller förstörelse eller ändring inte ska meddelas om ett utnyttjande eller röjande inte skulle vara obehörigt enligt 2 §. Av 2 § andra stycket framgår att det inte anses som ett obehörigt angrepp att någon anskaffar, utnyttjar eller röjer en företagshemlighet hos en näringsidkare för att offentliggöra eller inför en myndighet eller ett annat behörigt organ avslöja något som skäligen kan misstänkas utgöra brott, på vilket fängelse kan följa, eller som kan anses utgöra ett annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. Som har angetts i inledningen ovan är meddelar- och anskaffarfriheten enligt TF och YGL inte begränsad till att gälla för avslöjanden av sådant som skäligen kan misstänkas utgöra brott, på vilket fängelse kan följa, eller som kan anses utgöra ett annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. Den sträcker sig längre. Det kan därför med hänsyn till bl.a. meddelarfriheten och förbudet mot censur och hindrande åtgärder föreligga hinder mot ett förordnande om överlämnande eller förstörelse eller ändring enligt 14 § FHL även i andra fall än de som anges i paragrafens tredje stycke. Detta behöver dock inte nämnas i stycket. Det räcker med den påminnelse som finns i det nya fjärde stycket i 2 §.

15-23 §§

De föreslagna nya reglerna innebär att domstol, för att säkra bevisning om att någon har angripit en företagshemlighet, ska kunna besluta om att undersökning får göras hos denne, s.k. bevisundersökning.

Kommittén vill understryka att man vid beslut om bevisundersökning måste uppmärksamma frågan huruvida grundlagsskyddet för yttrandefriheten enligt TF eller YGL aktualiseras. Det kan t.ex., som utredningen har berört (s. 270), finnas en risk för avslöjande av information som omfattas av rätten till anonymitet enligt TF eller YGL. Enligt 15 § andra stycket får ett beslut om bevisundersökning meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse. Grundlagsskyddet för meddelarfriheten, inklusive rätten till anonymitet och efterforskningsförbudet, utgör ett viktigt sådant motstående intresse.

I utredningens förslag till 20 § andra stycket FHL anges att bevisundersökning inte får omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § RB. I den sistnämnda regeln föreskrivs att beslag inte får läggas på en skriftlig handling om dess innehåll kan antas vara sådant att befattningshavare eller andra som avses i 36 kap. 5 § RB inte får höras som vittne om det. Bestämmelsen innebär bl.a. att skriftliga handlingar vilkas innehåll omfattas av anonymitetsskyddet för källor enligt 3 kap. 3 § TF och 2 kap. 3 § YGL är skyddade mot beslag.

Yttrandefrihetskommittén vill framhålla att anonymitetsskyddade uppgifter kan finnas även i andra medier än skriftliga handlingar. Grundlagsskyddet enligt TF och YGL kan alltså utgöra en begränsning i fråga om möjligheten att använda bevisundersökning utöver vad som anges i förslaget till 20 § andra stycket FHL.

Det kan här noteras att det har framförts olika åsikter i frågan om beslagsförbudet i 27 kap. 2 § RB är tillämpligt när beslag görs av datorlagrad information. Justitiekanslern har i sitt beslut 2007-12-19, dnr 6372-07-31 och 6373-07-31, angett att det är väsentligt för meddelarfriheten att skyddet för källor gäller oavsett vilket medium som informationen om källan finns på och att den princip som uttrycks i 27 kap. 2 § RB bör gälla även för annat än skriftliga handlingar. Justitiekanslern ansåg att det borde klargöras om bestämmelsen i 27 kap. 2 § RB om begränsning i rätten att lägga beslag på skriftliga handlingar är tillämplig även på elektroniska handlingar och att i annat fall en lagbestämmelse synes behövas. Yttrandefrihetskommittén delar denna uppfattning.

Slutligen kan påpekas att det i 21 § första stycket FHL anges bl.a. att den som är föremål för en bevisundersökning och som anser att verkställigheten har kommit att omfatta något som bör undantas för att omständigheterna är sådana som avses i 15 § andra stycket har rätt att få

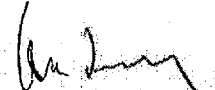
frågan prövad av domstol. Eftersom det i den sistnämnda regeln anges under vilka förutsättningar ett beslut om bevisundersökning *får* meddelas bör lydelsen av 21 § första stycket enligt kommitténs mening i stället vara följande (kommitténs ändring är kursiverad):

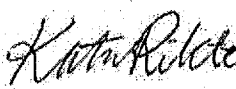
”Den som är föremål för en bevisundersökning och som anser att verkställigheten kommit att omfatta något som bör undantas för att omständigheterna *inte* är sådana som avses i 15 § andra stycket ...”

Kommittén har i övrigt ingen erinran mot de föreslagna reglerna i 15-23 §§ FHL.

Det förtjänar att påpekas att skada i anonymitetshänseende redan kan ha uppkommit när domstolsprövning av bevisundersökning begärs enligt 21 § under påståendet att bevisundersökning trots reglerna i 15 § andra stycket eller 20 § andra stycket i förslaget kommit att omfatta anonymitetsskyddade uppgifter. Det föreskrivs visserligen i 21 § tredje stycket i förslaget att dokumentationen i ett sådant fall omedelbart ska förseglas men skada kan ha uppkommit redan tidigare. Detta understryker ytterligare vikten av att man uppmärksammar frågan huruvida grundlagsskydd enligt TF eller YGL föreligger när bevisundersökning aktualiseras.

På Yttrandefrihetskommitténs vägnar

Göran Lambertz

Katarina Rikte